

ЗАТВЕРДЖАЮ

Першы намеснік начальніка
галоўнага ўпраўлення па
адукацыйна-выканкама Магілёўскага

І.Г.Лашкевіч

«1» сакавіка 2022 г.

ЗАДАННІ

для правядзення гарадскіх, раённых алімпіяд
па вучэбных прадметах “Беларуская мова” і “Беларуская літаратура”

Дата правядзення: 30 сакавіка 2022 г.

Час выканання заданняў: 10.00 – 12.00.

V клас

Заданне 1. Адкажыце на пытанні.

Максімальная колькасць балаў – 5 (1 бал – за кожны правільны адказ).

1. Назавіце зычны гук, які найчасцей сустракаецца ў назвах шасці абласных цэнтраў Беларусі? _____
2. Кісламалочны дыетычны прадукт, які ўяўляе сабой густое скіслае малако. Назва паходзіць непасрэдна ад тэхналогіі атрымання прадукту шляхам простага скісання малака ў цёплым памяшканні. _____
3. Закончыце фармулёўку: *Фанетыка – раздзел навукі аб мове, у якім* _____
4. Вядома, што тэкст – гэта цэласнае выказванне, у якім сказы аб’яднаны тэмай, сэнсам і граматычна. Дапішыце прымету тэксту, якой не хапае ў пераліку: *тэматычнае адзінства, разгорнутасць, ..., звязнасць.* _____
5. Сёння ў свеце налічваецца больш за шэсць тысяч моў. Палова з іх знаходзіцца пад пагрозай знікнення. Дзеля іх захавання і быў абвешчаны Міжнародны дзень роднай мовы. Які дзень абраны для святкавання? _____

Заданне 2. Уявіце сябе настаўнікамі. Вы выклікалі вучня да дошкі запісаць слоўнікавыя словы. Вучань напісаў:

Спаччына, рэл’еф, дзівісся, камп’ютар, тэрыторыя, подзьвіг, мятал, спектакль, трэніроўка, акіан.

Выпраўце ў словах памылкі, калі яны ёсць, і запішыце словы правільна.

Максімальная колькасць балаў – 5 (0,5 бала – за кожны правільны адказ).

Заданне 3. Аднавіце ўстойлівыя спалучэнні па іх агульным значэнні, пачынаючы са слова даць.

Максімальная колькасць балаў – 5 (1 бал – за кожны правільны адказ).

“кідацца наўцёкі, імкліва ўцякаць”	даць	
“забяспечыць свабоду дзеяння”		
“цвёрда абяцаць што-небудзь”		
“браць адказнасць за каго-небудзь”		
“дапускаць памылку, памыляцца”		

Заданне 4. Перабудуйце сказы так, каб паміж дзейнікамі і выказнікамі можна было паставіць працяжнік, а сэнс сказаў не змяніўся.

Максімальная колькасць балаў – 5 (1 бал – за кожны правільны адказ).

1. Аркадзь Куляшоў быў адным з лепшых паэтаў ХХ стагоддзя.
2. Пінск з’яўляецца адным з найстаражытнейшых беларускіх гарадоў.
3. У гісторыю беларускай літаратуры Янка Купала ўвайшоў як стваральнік літаратурнай мовы.
4. Вяртанне Францішака Багушэвіча на радзіму было пераваротам у яго лёсе.
5. Кнігу прынята лічыць скарбніцай ведаў, выдатных думак, добрых парад.

Заданне 5. Пастаўце адпаведныя знакі ў пустыя клеткі табліцы. Пры адказе “так” пастаўце знак “+”, пры адказе “не” – пастаўце “–”.

Максімальная колькасць балаў – 5 (1 бал – за кожны правільны адказ).

№ п/п	Пытанне	Адказ
1.	Усе назоўнікі ў беларускай мове могуць ужывацца ў форме як адзіночнага, так і множнага ліку	
2.	У прыметніка, які стаіць ў форме множнага ліку, можна вызначыць род	
3.	Ці згодны вы, што пры пісьмовым ветлівым звароце да старэйшых займеннік вы пішацца з вялікай літары?	
4.	Мастацкае азначэнне, якое вобразна характарызуе прадмет, з’яву, чалавека, называецца параўнанне	
5.	Казка Я. Коласа “Крыніца” апавядае пра дзяцінства вясковых падлеткаў, іх сяброўства	

Заданне 6. Перакладзіце словы на беларускую мову і ў пустыя клеткі пастаўце адпаведныя лічбы: 1 – колькасць складоў у словах аднолькавая; 2 – складоў больш у рускім слове; 3 – складоў больш у беларускім слове.

Максімальная колькасць балаў – 5.
(0,25 бала – за кожную правільна запоўненую клетку).

Рускае слова	Беларускае слова	Лічба	Рускае слова	Беларускае слова	Лічба
гроза			новолуніе		
оттепель			октябрь		
роцца			судьба		
утро			погода		
волна			метель		

Заданне 7. З прапанаваных сказаў з вершаў беларускай паэтэсы Ніны Мацяш выпішыце падкрэсленыя назоўнікі і ахарактарызуйце іх у табліцы:

Максімальная колькасць балаў – 5
(0,2 бала – за кожную правільна запоўненую клетку).

Шырэюць ды глыбеюць скаргі, жалі, збіваюць з ног брыды ўсялякай хвалі.
І кожнае зярнятка ў кожным яблыку задыхала з абуджанай маркотай.
Табе ўсё адно, ступакі цябе мераюць, колы ці капыты.
Але ж і ў радасці, і ў скрусе наяве зліты мы і ў мроі.
Раптова прасветлена гляне адліга з-пад волкіх павек.

Узор: Нібы два пялёстачкі, тонем у галавакружна расчыненых сонечных тонях.

Назоўнік	Пачатковая форма	Граматычныя катэгорыі			Тып скланення
		Род	Лік	Склон	
Узор: (у) <i>тонях</i>	<i>тоня</i>	<i>жаночы</i>	<i>множны</i>	<i>месны</i>	<i>1</i>
<i>жалі</i>					
(у) <i>яблыку</i>					
<i>капыты</i>					
(у) <i>скрусе</i>					
<i>адліга</i>					

Заданне 8. Пазнайце займеннікі па іх характарыстыцы. Складзіце сказы з займеннікамі ў абазначанай форме.

Максімальная колькасць балаў – 5
(0,5 бала – за правільную форму займенніка; 0,5 бала – за сказ).

Характарыстыка	Займеннік	Сказ
3-я асоба, адз. л., ж. р., Р. скл.		
1-ая ас., мн. лік, Т. скл.		
1-ая ас., адз. лік, Д. скл.		
2-я асоба, адз. л., Д. скл.		
3-я асоба, мн. л., Т. скл.		

Заданне 9. Вызначце, якім жанрам адпавядаюць прыведзеныя творы. Суаднясіце лічбу і літару (напрыклад, А1, Б2, В3, Г4, Д5).

Максімальная колькасць балаў – 5 (1 бал – за кожны правільны адказ).

А. Людзей слухай, а свой розум май.	1. Загадка
Б. “Пестунь”	2. Легенда
В. Я. Брыль “Зялёная школа”	3. Казка
Г. Хто ходзіць зранку на чатырох, днём — на дзвюх, а вечарам — на трох нагах?	4. Апавяданне
Д. “Разумная дачка”	5. Прыказка

Адказ: А __, Б __, В __, Г __, Д __.

Заданне 10. Запоўніце табліцу.

Максімальная колькасць балаў – 5 (1 бал – за кожны правільны адказ).

Аўтар	Назва твора	Радкі з твора
Максім Танк		Прыносіў ёй розныя забаўкі ён: То нейкае дзіва ляское, То часам пывунню-жалейку як звон, І нават люстэрка жывое.
Пятрусь Броўка	“Калі ласка!”	
	“Лёгкі хлеб”	Касіў на лузе касец. Змарыўся і сеў пад кустом адпачыць. Дастаў торбачку, развязаў і пачаў есці. Выходзіць з лесу галодны воўк. Бачыць — касец пад кустом сядзіць і нешта есць.
Уладзімір Караткевіч		Жылі сілай, а розум забывалі. Жылі сённяшняй карысцю. Знішчалі “ўчора” і таму не мелі права на “заўтра”
	“Бацькаўшчына”	А вакол травіцы роснай рай І бярозак белая сям’я. Мой чароўны беларускі край, Бацькаўшчына светлая мая!